

ВІДГУК
офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Гончаренко Ірини Василівни
на дисертаційну роботу Костецької Ірини Іванівни
на тему «Стратегічне планування сільського розвитку»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

Актуальність теми дослідження. У контексті глобальних і внутрішніх змін, які переживає Україна, загострилися соціально- демографічні, екологічні, економічні проблеми сільських територій. Воєнні дії спричинюють загрози безпеці населення, яке змушене мігрувати до відносно спокійних регіонів, або навіть за кордон. У таких обставинах стратегічне планування сільського розвитку набуває особливої актуальності, оскільки дозволяє застосовувати комплексний підхід до вирішення нагальних проблем, сприяючи ефективному використанню ресурсів, підтримці місцевих ініціатив та створенню стійкої економіки на сільських територіях.

Інтеграція України в європейський простір додає ваги цьому питанню, адже адаптація до стандартів Європейського Союзу у сфері сільського розвитку є необхідною умовою для забезпечення конкурентоспроможності. Стратегічне планування у цьому контексті виступає важливим інструментом залучення інвестицій, впровадження інноваційних технологій і розвитку людського капіталу, що сприятиме поступовій інтеграції України в європейські економічні та соціальні структури.

Таким чином, дослідження стратегічного планування сільського розвитку є надзвичайно актуальним, оскільки воно сприяє формуванню довгострокових програм, які відповідають сучасним викликам і потребам сільських територій. Це, у свою чергу, забезпечить не лише економічний зростання, але й соціальний та екологічний розвиток регіонів. Практичне застосування процесів стратегічного планування вимагає глибокого теоретичного, методологічного, методичного та прикладного опрацювання для досягнення максимальної

ефективності, що переконливо свідчить про актуальність теми дисертаційного дослідження Костецької І.І.

Виконане дослідження пов'язане з науково-дослідною тематикою кафедри економіки Національного університету біоресурсів і природокористування України відповідно до плану наукових досліджень за темою «Наукові засади ефективного господарювання в агропромисловому виробництві» (номер державної реєстрації 0116U001708), в межах якої автором проаналізовано програми щодо впровадження зеленої економіки в Україні відповідно до Європейського зеленого курсу, розроблено практичний інструментарій щодо можливості імплементації успішно діючих зарубіжних проєктів; розглянуто концептуальні засади стратегії Smart Villages як нового підходу до інноваційного сільського розвитку і формування енергонезалежності сільських територій. Дослідження проводилося також на кафедрі просторової політики та планування Університету Марії Кюрі-Складовської (Польща) відповідно до плану реалізації грантів (ID 52110307, ID 52211399, BWS/ZAP/2022/1/ 00172/U/00001).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. Сформульована дисертанткою наукова проблема щодо розробки практичних рекомендацій для стратегічного планування ефективного сільського розвитку в Україні знайшла своє нове вирішення в представленому дослідженні. При цьому автором дисертаційної роботи була використана достатня кількість інформаційних джерел, зокрема, наукових праць з питань економічної теорії, економіки сільського господарства, планування і прогнозування, а також матеріали нормативно-правового, статистичного та аналітичного характеру. Виклад матеріалів дослідження в дисертації є логічним та послідовним. Окреслені завдання дослідження є вичерпно сформульованими в контексті поставленої мети, а залучення необхідного методологічного та методичного інструментарію дозволило автору дослідження отримати необхідні наукові результати для досягнення мети дослідження. Зміст дисертації відповідає її темі. Рекомендації автора,

висвітлені в дисертації, пройшли виробничу апробацію, що підтверджується відповідними документами. Все це є свідченням достатнього рівня обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій.

Ступінь новизни наукових положень. Метою дослідження передбачалось поглиблення і розвиток теоретико-методологічних і методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо стратегічного планування ефективного сільського розвитку в Україні. В процесі досягнення поставленої мети автором отримано основні наукові результати представленого дисертаційного дослідження, а саме:

- вперше запропоновано методику моніторингу локальних стратегій, що забезпечує виконання комплексу завдань та ефективну взаємодію на кожному з ієрархічних рівнів при одночасно нових можливостях, обмеженнях і викликах у сучасному середовищі;

- вперше здійснено сценарне прогнозування на основі оцінки стратегій територіальних громад із використанням розробленої бальної системи визначення впливу сильних і слабких сторін на виконання конкретного завдання у стратегії розвитку в умовах невизначеності та глобальних викликів, що дає можливість застосовувати цей метод при різних рівнях ієрархічного поділу розробки стратегії;

- вперше розроблено: а) модель комплексного стратегічного планування локального сільського розвитку на основі кластерного моделювання, що дозволяє підвищити ефективність функціонування територіальних партнерств через врахування спільних цілей розвитку обраного пріоритетного сектору; б) економіко-математичну модель оцінювання ефективності субстратегії для територіального партнерства на основі методу багатовимірного групування та сукупності показників економічної діяльності громад;

- удосконалено методологічні підходи до діагностування документів стратегічного планування сільського розвитку за допомогою системи індикаторів, які можуть стати практичним інструментом оцінювання

спроможності стратегічних програм на місцевому рівні для підвищення ефективного сільського розвитку;

- набули подальшого розвитку пропозиції щодо застосування концепції багатофункціональності сільського розвитку, яка постає основою в новій сучасній селозберігаючій моделі та є однією з основних складових аграрної політики в Україні у процесі стратегічного планування з урахуванням викликів, обумовлених воєнними діями;

- науково обгрунтовані рекомендації з удосконалення сутності, методологічних засад та алгоритмів економічного дослідження на основі проведеного порівняння особливостей сільського розвитку України і Європейського Союзу, що включає в себе економічну оцінку сучасного стану;

- пропозиції щодо формування регіональної політики сільського розвитку та напрямів її імплементації в інституційний простір України для економічного та соціально-культурного розвитку територіальних громад у контексті європейського досвіду;

- рекомендації щодо поширення підприємницької діяльності в сільській місцевості як основного складника сільського розвитку.

Повнота викладення у відкритому друку наукових положень дисертації. Результати дисертаційного дослідження Костецької І.І. знайшли відображення у 53 наукових працях, серед яких: дві одноосібні монографії, 14 статей у вітчизняних фахових наукових виданнях, 12 статей у зарубіжних виданнях та 25 публікацій в інших виданнях.

Слід зазначити, що наукові положення та результати дослідження, відображені у вказаних публікаціях не містять протиріч з положеннями сучасної економічної науки та достатньо повно відображають зміст представленого дисертаційного дослідження. Діючі вимоги щодо оприлюднення результатів дисертаційного дослідження у відкритому друку, в тому числі у монографіях та публікаціях у фахових виданнях дотримані. Зміст автореферату відображає зміст дисертації.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Представлена

дисертаційна робота Костецької І.І. «Стратегічне планування сільського розвитку» складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Основний зміст дисертації викладено на 404 сторінках друкованого тексту.

У першому розділі автором розвинуто понятійно-категоріальний апарат досліджень стратегічного планування сільського розвитку як комплексного визначення. Запропоновано розробку сучасної селозберігаючої моделі, яка б передбачала розвиток несільськогосподарських функцій економіки села на основі моделі багатофункціональності. Проаналізовано методологічне підґрунтя формування інституційних механізмів модернізації стратегічного планування сільського розвитку.

У другому розділі дисертаційного дослідження проведено порівняння розвитку сільських територій України та Польщі. Розглянуто ряд проблем, які негативно впливають на розвиток сільського господарства та рівень життя сільського населення. Під час дослідження проведено комплексну порівняльну діагностику організаційно-правових форм господарювання в сільській місцевості обох країн.

Третій розділ висвітлює важливі фактори територіального партнерства для сільського розвитку. Відповідно до проведеного дослідження розроблено науково-практичні рекомендації щодо вагомості та перспектив Локальних груп діяльності в Україні для ефективного сільського розвитку. Запропоновано модель співпраці на місцевому рівні з використанням територіального партнерства, як успішного прикладу для системного планування з метою забезпечення сталого сільського розвитку.

У четвертому розділі досліджено концептуальні засади інноваційного стратегічного сільського розвитку із врахуванням основних еволюційних підходів, з адаптацією до національних особливостей країни. Запропоновано вдосконалену модель сільського розвитку з впровадження Стратегії Smart Villages (розумні села).

У п'ятому розділі доведено необхідність впровадження зеленої економіки як стратегічного альтернативного напрямку сільського розвитку; обґрунтовано доцільність застосування методології моніторингу стратегій розвитку сільських територіальних громад України в контексті польського досвіду; розроблено методологічний інструментарій оцінки реалізації стратегій розвитку та модель стратегічного сільського розвитку на основі кластерного моделювання.

Якісний аналіз дисертації Костецької І.І. «Стратегічне планування сільського розвитку» дозволяє стверджувати, що за обраним напрямом дослідження, його предметно-об'єктною сферою та змістом робота відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, а також є такою, що відповідає діючим вимогам до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора наук.

Практична цінність результатів дослідження отриманих Костецькою І.І.⁶ полягає у можливості їх використання органами виконавчої влади державного і регіонального рівнів, органами місцевого самоврядування в напрямі підвищення ефективності стратегічного планування, а також науково-дослідними установами за профілем наукової роботи в галузі досліджень аграрного сектору і регіональної політики. Зокрема, високу практичну значущість мають такі розробки, як формування моделі моніторингу місцевих стратегій у територіальних громадах.

Зауваження до дисертаційної роботи. При загальній позитивній оцінці необхідно звернути увагу на деякі недоліки та дискусійні положення, що містяться в представленій дисертації, а саме:

1. У першому розділі дисертаційної роботи, таким, що, на нашу думку, потребує уточнення є авторський підхід до формування структури індикаторів для оцінювання регіональних/локальних стратегій і програм щодо спроможності та відповідності вищим в ієрархії нормативно-правовим актам (с. 74-88), саме за сферами використання методики;

2. У другому розділі дисертації (підрозділ 2.3, с. 148) автором досить глибоко розглянуто проблеми поширення підприємницької діяльності в сільській

місцевості. Однак не можемо погодитися з тим, що дисертантка, як у цьому розділі, так і в подальшому, використовує поняття «сільське підприємництво» без належного теоретичного обґрунтування. Було б доцільно розширити аналіз цього питання як у науковому, так і в практичному контексті та запропонувати авторське визначення згаданого терміна. Це суттєво підсилило б наукову новизну дослідження.

3. Авторський підхід щодо диференціації мікро- і малого підприємництва в сільських територіях (підрозділ 2.3) не повною мірою розкриває ознаки комерційного потенціалу та можливостей імплементації запропонованої моделі саме на локальному рівні, а демонструє лише потенціал створення сільськогосподарських кооперативів, хоча останні є важливою організаційною формою аграрного підприємництва.

4. У третьому розділі наукового дослідження (с.164-210) авторкою проведено детальний аналіз впливу Локальних груп діяльності на сільський розвиток як успішної форми територіального партнерства. Проте, екологічний аспект не розкрито в достатньому ступені, хоч він є однією з важливих складових багатофункціонального розвитку.

5. Оцінюючи четвертий розділ «Концептуальні засади інноваційного стратегічного сільського розвитку» (с. 213-240), слід зазначити, що роботу значно збагатило б представлення інформації не лише щодо впливу інноваційних напрямів сільського розвитку, зокрема стратегії Smart Villages, але й оцінка здобувачкою впливу зазначених процесів на досліджувану галузь в Україні. На нашу думку, це створило б підґрунтя для глибшого вивчення детермінантів стратегічного сільського розвитку та сприяло б розширенню теоретичних і практичних аспектів дослідження.

6. У п'ятому розділі дисертації автором здійснено сценарне планування розвитку на прикладі Добротвірської громади Львівської області, за результатами якого представлено три сценарії розвитку (с. 304, табл. 5.3). З огляду на важливість стратегічного планування не тільки на локальному рівні, доцільно було б надати більш розширений аналіз та обґрунтувати його

доцільність і вплив на регіональний рівень. Це дозволило б глибше розкрити потенціал стратегічного планування для забезпечення сталого розвитку як окремих громад, так і регіону в цілому.

7. Безперечно, результати прогнозування, здійсненого дисертанткою на основі моделі стратегічного планування локального сільського розвитку із застосуванням кластерного моделювання, становлять неабиякий науковий інтерес, зокрема через врахування спільних цілей щодо розвитку обраного пріоритетного сектору (с. 306-328). Цінність отриманих результатів могла б бути значно підвищена, якби авторка провела розрахунок хоча б одного із несприятливих сценаріїв і наочно продемонструвала можливі наслідки необґрунтованих рішень та відсутності чіткого планування діяльності. Це б додало глибини аналізу і підкреслило б значення стратегічного планування у попередженні негативних наслідків у розвитку сільських територій.

Втім, вказані зауваження не знижують загального наукового рівня та не впливають істотно на позитивну оцінку представленого дисертаційного дослідження в цілому і є власною позицією опонента.

Загальний висновок

На підставі вищевикладеного вважаю, що дисертаційна робота «Стратегічне планування сільського розвитку» є завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему і достатньо повно відображає сутність нового вирішення сформульованого наукового завдання. Одержані результати в достатній мірі науково обґрунтовані і достовірні, мають важливе як наукове, так і практичне значення.

Формулювання наукових гіпотез, їх перевірка, рівень володіння методами наукового дослідження демонструють належний кваліфікаційний рівень здобувачки наукового ступеня і відповідну якість проведеного нею дисертаційного дослідження.

У роботі не встановлено фактів порушення академічної доброчесності, у ній відсутній академічний плагіат, фабрикації, фальсифікації.

За рівнем теоретичної, методологічної та прикладної значимості, елементами наукової новизни, а також за змістом та оформленням дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог про оформлення дисертації»,

відповідає вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а її авторка Костецька Ірина Іванівна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

професор кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки

Миколаївського національного аграрного університету,

доктор економічних наук, професор

Ірина ГОНЧАРЕНКО

Підпис Гончаренко І.В. засвідчую

Начальник ВК

Людмила МАШКІНА